

Sednu na obalu, same,
ne miču pogled ni ruke,
ni oblake ni tišinu.

Raspusno more pršti, krši,
obrušava brda truba,
trese brcima bika.

Krotke gospe što sede
kao u providnoj barci
motre talase straha.

Kud idu, gde to behu?
Dolaze sa svih strana,
sa vrele naših života.

Sada je njihovo more,
hladna i vrela praznina,
samoća puna vatri.

Dolaze iz svih prošlosti,
iz nekad mirisnih kuća,
iz sutona popaljenih.

Motre il' ne motre more,
štapom crtaju znake;
more im briše krasnopis.

Čileanski pesnik PABLO NERUDA (1904—1973; pravo ime — Ricardo Eliezer Neftalí Reyes Basoalto) potiče iz porodice siromašnog železničara. Rano je započinje u književnim krugovima Santjaga, a do 1926. godine već je objavio pet knjiga pesama i pesama u prozi. Nikaragvanski pesnik Rubén Darío i drugi špankoamerički »modernisti« naučili su ga kosmopolitizmu, ali i ljubavi prema Južnoj Americi i njenom složenom kulturnom nasleđu. Već u zbirci Dvadeset ljubavnih pesama i jedna pesma očaja (Veinte poemas de amor y una canción desesperada, 1924), iako još pod uticajem »modernističkih« formalnih obrazaca, Neruda njihovom intelektualističkom idealizmu suprotstavlja intuitivni materijalizam. Snažan čulni i emotivni doživljaj sveta — »beskrajni život, zemljom krilat« — postaje njegova velika i trajna strast, koja se u prostranstvima slobodnog stiha i pod uticajem nadrealizma razvija kroz obimno delo Boravište na zemlji (Residencia en la tierra, I — 1925—1931; II — 1931—1935; III — 1935—1945).

Putovanja širom sveta u diplomatskoj službi dovela su Nerudu 1934. godine u Madrid, gde je okupio darovite mlade pesnike na čelu sa Garcijom Lorkom i sa njima pokrenuo časopis Zeleni konj za poeziju (Caballo verde para la poesía, 1936). Španski građanski rat doneo mu je prekretnicu u poeziji. Antifašista od početka, a kasnije (od 1943) član Komunističke partije i veliki politički borac u svojoj zemlji, Neruda je našao nov kolektivni, politički smisao života i pesništva. On piše poemu Španija u srcu (España en el corazón, 1937), koja iz borbene pesme Internacionalnih brigada prerasta u idejnu podlogu njegovog najvećeg dela — Opšteg speva o Čileu (Canto general de Chile, 1950), u kome opeva vekovni sukob između nosilaca životvorne ljubavi i rušilačke sebičnosti u razvoju Latinske Amerike. Kasnije zbirke pesama, naročito Iškonske ode (Odas elementales, I—III, 1954—1957) i Knjiga lutanja (Estravagario, 1958) potvrđuju snagu spoja »gargantuanske« lične vitalnosti i komunističkog humanizma u Nerudinoj poeziji, uz veću formalnu disciplinu stiha.

Neruda je dobio visoka priznanja za svoj društveni i pesnički rad: Nagradu za mir SSSR 1953, Nobelovu nagradu za poeziju 1971. Najveće je, verovatno, ipak priznanje nebrojenih čitalaca širom sveta, koji u njegovom delu nalaze političnost i poetičnost, istinu i lepotu, u bujnom, neodoljivom jedinstvu.

Preveo sa španskog
ALEKSANDAR NEJGEBAUER

radomir putnik

JESAM

1
Šta osećaš kada promeniš oblik
I postaneš kaš magle, zvuk i prah?
Znaš li koliko očiju imaš?

Ne verujem da ti pluća dišu
Isti vazduh kao i moja;
Gle, lomim vreme kao trošnu opeku
I njime te hranim, a glad i žeđ,
To znaš, niko ne može utoliti.

Tvoja dužnost dična je,
Jer svojim razumom moj vrebaš.

2
Tvrde su linije tela, katkad
Prekinute, krte kao kristal.
Prepoznajem te i, gle,
Trozubac me ospokojava,
Trozubac u tvom jeziku.

Naglo se menjaju običaji,
Smrtnih smo čula plen, sudbi popustljiviji,
Spremni na lov, na uhođenje,
Kao zver kad vreba, toliko spremni smo.

3
Daleki svetovi u mojoj lobanji traju
Kao bol nepredvidivi, kao led beli;
Njihova nužnost plaši te, pišeš poruke,
Al' svet je od straha tvog jednostavniji.

Prepoznajem već lica, draga su,
Ti želiš da satreš svetove,
Prestrašen do ludila jesi.

Lukavo praviš zasede mom razumu;
Traju daleki znakovi u mojoj lobanji,
Zaštićeni od tebe, ali i meni nepoznati.

4
Budni smo oboje, darovani zlu —
Ja tvojoj, ti sopstvenoj volji,
Radosno.

Budni smo, budni ko srca drhtava,
Dok nevrema je napolju,
Dok nepogoda urasta u moju kičmu.

5
Šta jeste tu gde beše glava moja,
Čarobni kamen, magla koja hrlila
Uvek istom cilju, put pokreta
Mlakah, put merljivih glasova?

O, dobro mi je, izjednačeno
Dobro sa zlim, celovit sam,
Iznad sam razuma, iznad gladi
Putene, visoko, visoko iznad.

Zveri, zrno po zrno,
Razvlače moj trup.

6
U podnevni sat trajem, rušim se;
Smeh u grudima dok zubi
Postaju oštriji od kobi;
Zaspimo, otrovani lepim danima,
Sumnjičavi; ispred žrtvenika
Ruke milosrdno sebe dotiču,
Pomićemo se, a izlaz dalek ko oblaci.

Već osvajamo prah podneva.

Po čaura paučine na tvom licu,
Po čudo razapeto na dlanu
Kao nevolja širokom.

7
Tvoje ko zmijsko bedro.
Pružaj mi ruke, zatim druge dve
Pa treće, iz njih belo korenje pada
Na usne, strpljivo,
Strpljivo.

Nikuda oči ne mogu da presadim,
Preko njih naslage hiljade godina;
Shvatam zbrku vremena, kornjačin hod
Brži je od naših pokreta.

Vrh glava naprslo ride sunce.

8
Kao magla nad vodom, kao nestalo lice
Iz sećanja, kao mreža paučine bivaš;
Kratak dodir i već je kovčeg namera
Na ramenima. Mirujemo.

Kako je nemoguće trajati dok
Sile vladaju razumom, kako
Smo neotporni!
Oči nam, kao mišolovke, vrebaju.

Slabašan je dah, ni do zvezda ne
Doseže, ni do jutra čak.

9
Odbojan biva mi sluh.
Kakav je to zvuk, belji od
Konačnog? Ko ga unosi u moj razriveni,
Kao u predanju rezbareni dan? Ko?

Ne mogu izdržati, to je tuđe lice
Prislonjeno uz oči mi, to je
Neki zalutali putnik, kao
Strah opipljiv. Kao krv prisutan.

10
Potpuno oslobođen, opušten,
Čutljiv i lagodan dišem vazduh,
Sebično ga prisvajam, opet dišem.

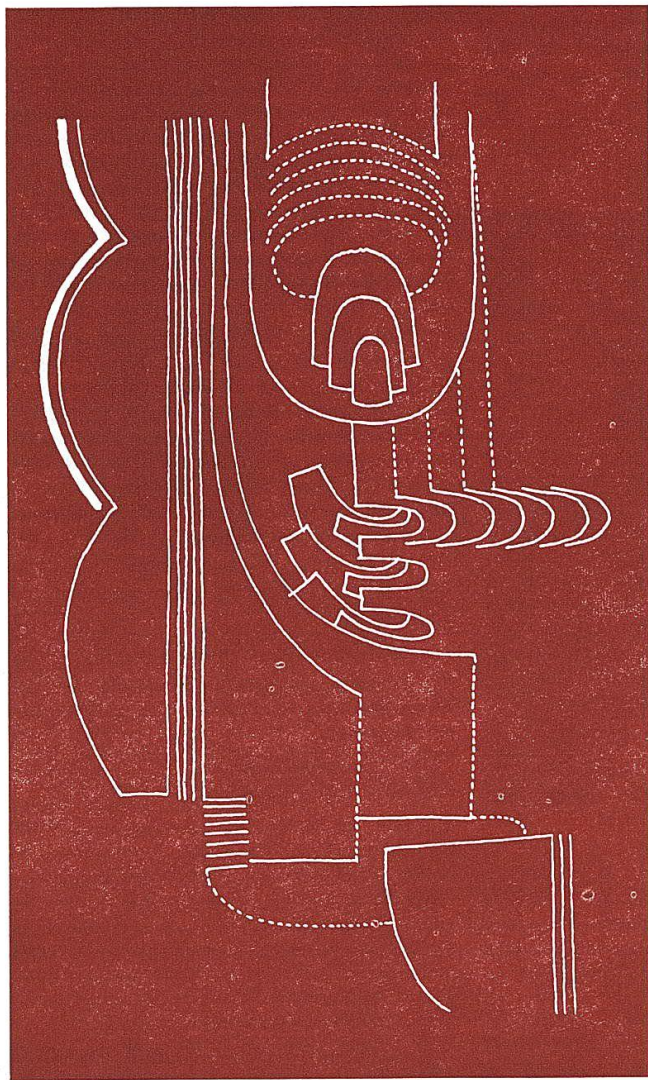
Vračah se, pa jesam, to pravo
Sudnjega trenu pozno stekoh; važno
Jeste izdržati, dodirnuti površinu
Bar jednom.

I onda težnost kanu mi na usnu,
Kao lepeza raširi se otkucaj sata.

Opet jesam, napregnut ko luk moždani,
Ali jesam, moj prst uperen je
Prema beskonačnim putevima.

srboljub mitić

EURIDIKA U BOLNICI

1. ODGONETANJE VELIKE TOPLE TAME

za Agneš

Ona čije su ruke kao cvetovi divlje lale zove se Agneš
Njene ruke znaju čudesne tajne i pokreću se lelujavno
Njene ruke tako umiljato nemirne u snu mi miluju dušu

U njenim očima kadifena spava noć sa krupnim crnim cvećem
U njenim očima spi tama od nežne trave gorske
Njene oči me kao slatke vode podzemne potkopavaju
Urvaju me zanosno
Ona čije su oči početak sutona dolinskog zove se Agneš

U svet moj suludi zovem Agneš Agneš mamim u planinu
U planinu sa drvećem i ticama od suvog zlata pesme
Tamo gde kao ludobog kamenje nagovaram da misli
Tamo gde vuk sam odrodnik vuk sa očima od rose
Tamo u moju glavu gde se spasavaju tužne životinje
Gde se noć gorska u divotno drveće razgranala
Gde je melembilje čarobno zveri u anđele izmislio

Bolnu bolniji Agneš belu noćas iz planine crne zovem
Dok nemilosno bruji Beograd i noćne tice nešto govore

Agneš mene ne misli ne mora da me misli Agneš je tužna
Agneš mene ne vidi ne čuje ona me tako divno ne poznaje
Ona ne zna kuća je vodim u snovima kako je ljubim u snovima
Ona se srdi na noć na nesan ona je tako slatko nesrećna
Ona pati Agneš je ljuta ona se tako ljupko igra sebičnosti
Ona hoće opaka da bude ona ne može da bude zla ona je vila

3. Crna zvezda

Kako si lepa kad voliš kako su ti
Duboke oči
Kako ti je travnata duša
Kad misliš moje ime
Kako si mirisava dok me
Pamtiš noću
Kako si lepa dok voliš kako si
Bogato tužna

Dolazim iz daljine iz jazbine
Vučje izašao sam zlatan
Iz opasnog sna ranjen izašao
Došao da me isceliš
Tvoje srce u obliku mlade ruže
Da me dodirne
Neodoljiva u meni da se nastaniš
Tako strašno tamnu da te milujem
Crni tvoj plamen da me ugrije

Nemoj da plačeš mila mila nemoj mutno
Izmisliću ti blagdan od pesama belih
I srmeni dlan sunca na okruglom
Kolenu Tise
Da budeš baršunasta i moja među
Topolama i klenjem
Ja vetar prizemnik oko nogu ti
Zar nikad nisi videla moje lude oči
Na Tisi među rakitama
Zar nisi čula moje velike korake
U ravnici
Kad magla jesenska tvoj grad zagrlji
Zar nisi na obrazima osećala
Moje prste
Nemoj da plačeš draga nemoj mutno

Kako si draga draga kad ti se
Zamisli srce
Kako si treperava kad sanjariš
U tvojoj glavi imam ja jato pesama
Imam ja kutić šumski
Na tvojim grudima znam
Mesto usnama nedodirnuto
Imaš ti nešto divno u glavi
Nešto u obliku zvezde crne

Došao sam ti iz daljine iz davnine
O vekovima sam te tražio.

SEPTEMBAR NA KORČULI

STARI SAT

Tišina nas miluje kao mahovina. Leto
odlazi preko mora. Tih poljubac vodi.

Evo jesen, doista jesen, prokleta
stiže. Paperje tišine opet nam godi.

Kazaljke sata, nečujne koprene,
šapatom grickaju uho lanca. U

košarama — još tople — dišu sene.
Nadzornik spava pod novinom. I tu,

kad se najmanje nadaš, ogromnim šagom,
vreme pretrčava raskrnicu i gazi

nas dok jedemo sladoled sa šlagom.
Grlo je suvo. Kasno izleće klik: pazi!

U pesmu, snova, stiže mahovina.
Po tom sve stane: i leto, i sat

a nadzornik ne diše ispod novina —
vreme je palo i zamro je bat.

SEPTEMBAR NA KORČULI

Iznenada leto spušta ruku, ogromnu i zlatnu,
na moje čelo, na cvet prepun kristalima soli.

Dok otiče vreme na sunčevom blistavom klatnu
i razliva gusti miris septembra po Korčuli —

pada ta nežna ruka kao što prah tiho pada
na knjige ispisane olovnim znakom sudbine

naše. S godišnjim dobom menja se grb grada,
menja se vidik, menja hladna boja pučine

i mi se, prepušteni moru, plavom žigu nemira
što nas, pritažen u grudima, uhodi — menjamo!

Zri voće pod vrelim dahom septembarskog mira
ispod zidina grada. Korčula jasno diše. Samo

more, prepuno darova, doziva toplu ruku letu
što na mom usnulom čelu, opijenom borovinom,

snatri lazur septembarske Korčule. Pada seta
niz maslinjake: otiče septembar umiven vinom.

DŽENNAZA

ZGUBILI STE HRABROST

Ruke ti siromašne, uvučene u sluh okružen mahovinom, gube
hrabrost prvotnju. Dragi prsti.

U toj školjci ležala glava.

Bolne ruke hitnute poslednjem čulu dobro čuvanu u željezu
pokornu.

Nestajete: Bože, spusti me među žute grančice kovilja. Glas sada
ne čuju ruke žudene.

Nestajete, prometnuti u mrkli kamen.

Zgubili ste hrabrost prvotnju.

DŽENNAZA

Pod zelenim.

Utiče se drugomu.

Tako mi zvijezde i mjeseca

tako mi vode šadrvana —

ni jedan glas

ne gubi mu sjaj

Na licu utisnut mlad bajam

Gospodaru i stvoritelju —

tako mi toga bajama

doći će

satran junak, uspravan

Džennaza. Pod lipama pod skliskim svodovima.

Vežu nas ruke njegove

zatravljene

suhim oputama,

smrtnim tijelom zelenu suputniku

Ide niz drum i liči

finu kriku dok se rezbari.

Tako mi očinjeg vida

tako mi smirena dječaka:

Noć puna lahkkih grabljivica

dotiče ga

LJUBLJAH, OBNEVIDIO

Znam: urota zoblje sitnim ustima tjeme koje ljubljah, obnevidio.

U podignutu vrtu sedef otvara mlado čelo: o, gospodaru, moje
tijelo je otpušteno. sada, nebosklonom hiti, vidim zlato koje prisilnom
cjelovu se naginje. kako kazati kroz paprat nadošlu nenadno: moje
tijelo je otpušteno. o, gospodaru, u tvojoj službi sam poslednji puta.
nek milost bude izvršena jednim potezom mača koga u potaji obilazih
nebrojno.

A ja znam: u nazočnosti mlada čela:

urota zoblje sitnim ustima tjeme što ljubljah, obnevidio.